

GELECEK
DAHA GÜZEL GÜNLER
Mİ GETİRECEK?

PINKER VE RIDLEY,
BOTTON VE GLADWELL'E KARŞI
MUNK MÜNAZARALARI

PETER MUNK'IN MEKTUBU

Munk Münazaraları'nı başlattığımızdan beri, bu tartışmaların halkın böylesi ilgisine mazhar oluşuna karım Melanie'yle birlikte son derece memnun olduk. Mayıs 2008'deki ilk etkinliğimizden bu yana gerek Kanada, gerekse dünya çapındaki en heyecan verici tartışmalar arasında olduğuna inandığımız toplantılara ev sahipliği yaptık. Merceğini bütün yerküreye odaklayan Munk Münazaraları, çok farklı alanlardan sorunları masaya yatırdı: Askeri müdahaleler, insani yardımların ne derece etkili olduğu, küresel ısınma tehdidi, jeopolitikte dinin rolü, in'in yükselişi, Avrupa'nın kş. Bu etin konular, Henry Kissinger'dan Tony Blair'e, Christopher Hitchens'tan Paul Krugman'a, Peter Mandelson'dan Fareed Zakaria'ya kadar dünyanın en önemli düşünür ve icraatılarından bazılarına fikirlerini üretirken kullanacakları entelektüel ve etik hammaddeyi sağladı.

Munk Münazaraları'nda dile getirilen meseleler pek çocuğumuzun bu konularla daha iliidişli olmasını sağladı; küreselleşme kavramından rkmememiz

gerektiğini bizlere gösterdi. İçedönük olmak kolay. Yabancı düşmanı olmak kolay. Milliyetçi olmak kolay. Bilinmeyene doğru ilerlemek zor. Küreselleşme çoğu insan için fazla soyut bir kavram. Bu münazara serisinin amacı, insanların hızla değişen dünyamızı daha yakından tanımalarına yardımcı olmak ve ortak geleceğimizi şekillendirecek meseleler ve olaylara dair evrensel diyaloga daha rahat katılmalarını sağlamaktır.

Başımızda pek çok acil mesele olduğunu size söylemem gerek yok. Küresel ısınma, açlık belası, soykırım, kırılğan ekonomik düzen. Bunlar insanlık için önem arz eden kritik meselelerin yalnızca birkaçı. Ve öyle geliyor ki, bu kritik meseleler üzerine ne denli yaygara koparılır, ne denli göze sokulurlarsa, üzerlerinde dönen konuşmaların kalitesi de o denli düşüyor. Munk Münazaraları hayati konular üzerinde kurmaya çalıştığı küresel diyalog vasıtasıyla, dünyanın en parlak beyinlerinden geçen fikir ve görüşlerden haberdar olmamızı sağlıyor.

Bu hayatta şunu öğrendim, eminim çoğunuz bu görüşüme katılacaktır: Zorluklar içimizdeki en iyiyi ortaya çıkarıyor. Bu tartışmalarda katılımcılar birbirlerini zorlamakla kalmıyor, insanlığın önünde duran büyük meseleler üzerine bizleri de mantıklı ve temiz bir kafa ile düşünmeye zorluyorlar.

Peter Munk
Aurea Vakfı Kurucusu
Toronto, Ontario

GELECEK DAHA GÜZEL GÜNLER Mİ GETİRECEK?

PINKER VE RIDLEY,
BOTTON VE GLADWELL'E KARŞI
MUNK MÜNAZARALARI

Editör: Rudyard Griffiths
Çeviri: Cem Duran

domingo

GELECEK DAHA GÜZEL GÜNLER Mİ GETİRECEK?

STEVEN PINKER, MATT RIDLEY, ALAIN DE BOTTON VE
MALCOLM GLADWELL

Özgün ismi: Do Humankind's Best Days Lie Ahead? : The Munk Debates
© 2016 AUREA FOUNDATION

Rudyard Griffiths tarafından "Malcolm Gladwell, Alain de Botton, Matt
Ridley ve Steven Pinker'la yapılan söyleşiler" © 2016 Aurea Foundation
"Ali Wyne'in münazara sonrası değerlendirmesi" © 2016 Aurea Foundation
Bu kitabın Türkçe yayın hakları Anatolialit Telif Ajansı aracılığıyla House of
Anansi Press'ten alınmıştır.

Türkçe yayın hakları:
© 2017 Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.
Sertifika No: 12746
Domingo, Bkz Yayıncılık markasıdır.

Çeviri: Cem Duran
Özgün Kapak Tasarımı: Melike Oran
Sayfa Uyarlama: Bahadır Erşık

ISBN: 978 605 4729 98 2

Baskı: Nisan 2017
İnkılap Kitabevi Baskı Tesisleri
Çobançeşme Mah. Altay Sok. No: 8
Yenibosna - Bahçelievler İstanbul
Tel: (212) 496 11 11 Sertifika No: 10614

Tüm hakları saklıdır. Bu kitabın tümünün veya içeriğinin herhangi bir bölümünün
yayıncının yazılı izni olmadan, fotokopi yöntemi dahil, elektronik ya da mekanik
herhangi bir yolla çoğaltılması yasaktır.

Bkz Yayıncılık Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.
Şahkulu Mah. Büyük Hendek Cad. Brot Apt.
No: 4/10 Beyoğlu İstanbul
Tel: (212) 245 08 39
e-posta: domingo@domingo.com.tr
www.domingo.com.tr

İÇİNDEKİLER

<i>Rudyard Griffiths'ten Bir Girişgâh</i>	<i>ix</i>
Gelecek Daha Güzel Günler mi Getirecek?	3
Rudyard Griffiths ile Münazara Öncesi Mülakatlar	67
Münazara Sonrası Yorumlar	99
<i>Teşekkür</i>	<i>107</i>
<i>Münazaracılar Hakkında</i>	<i>109</i>
<i>Editör Hakkında</i>	<i>113</i>
<i>Munk Münazaraları Hakkında</i>	<i>115</i>
<i>Mülakatlar Hakkında</i>	<i>117</i>
<i>Münazara Sonrası Yorumlar Hakkında</i>	<i>119</i>

RUDYARD GRIFFITHS'TEN BİR GİRİZGÂH

Gelecek Daha Güzel Günler mi Getirecek? münazara dizimizin önceki tartışmalarından farklı bir yola sapıyor. Altı ayda bir yaptığımız ve bugün neredeyse on yılını dolduran Munk Münazaraları, daha önce jeopolitik, sosyal, ekonomik veya teknolojik meselelere yoğunlaşmıştı. 2015 sonbahar münazarası için neden böyle oldukça felsefeye kayan bir konu seçtik, çünkü toplum olarak yaşadığımız pek çok büyük sorunun ister istemez akıllara şu soruyu getirdiğini düşünüyoruz: İnsanlık olarak daha iyiye mi, yoksa daha kötüye mi gidiyoruz?

Pek çok insan dünyadaki olayların hengâmesine bakınca, İkinci Dünya Savaşı'nı takip eden yarım yüzyılda uluslararası yasalarla belirlenen düzenin ve ekonomik ilerlemenin yavaş ama kararlı bir çöküşüne girdiğini görüyor. Diğerlerine göreyse ulusların sahip olduğu güçlerin sivil toplum örgütleri ve

küresel organizasyonlar/işbirlikleri gibi devlet harici aktörlere kayması barış ve refah dolu yeni bir çağın habercisi. “İkinci” bir teknolojik devrim fikrini savunanlar, yaşam standartlarının çok yükseldiği, bireysel ve kitlesel işbirliklerine yepyeni alanların açıldığı, insanların kendilerini daha özgürce dışa vurabildiği, daha temiz, daha yeşil bir dünya tasavvur ediyorlar. Aleyhtarlar ise yeni teknolojilerin sosyal ve ekonomik eşitsizlikleri nasıl körüklediğini, vatandaşların özel hayatlarını ihlal etmesi için devletin eline nasıl yeni imkânlar verdiğini dile getiriyorlar; bu teknolojilerin insanlığı, gezegenimizde sürdürülebilir yaşamı korumak için gereken sıkı çalışma ve fedakârlıktan nasıl uzaklaştırdığından dem vuruyorlar.

Uzun lafın kısası, her türlü meselede olduğu gibi, bir kısmımız bardağı yarı dolu görüyor, bir kısmımız yarı boş. Hepimiz hayatlarımızın, içinde yaşadığımız toplumun ve bütün insanlığın şu anki durumu ve geleceği hakkında kendi içimizde ya iyimser ya karamsar bir tutum takırız.

İnsanlığın gidişat yönünü konu alan bu Munk Münazarası’nda, Toronto’nun Roy Thomson salonunu dolduran 3.000’den fazla kişiyi, çağımızın bu zaman ötesi tartışmasında nihai taraflarını seçmeye davet ettik. Gelecek daha güzel günler mi getirecek?

Etkinlik başlamadan önce izleyicilerden bu soruyu yanıtlamalarını istedik. Bir buçuk saatlik münazaranın ardından yanıtları tekrar aldık. İleriki sayfalar da okuyacağınız oldukça eğlenceli ve tempolu geçen

münazaranın sonunda fikrini değiştirenlerin hiç de azımsanmayacak miktarda olduğunu söyleyebiliriz. Bu zihin açıcı münazaranın sizleri de son sözcüğüne kadar esir alacağını garanti ediyorum.

Rudyard Griffiths
Munk Münazaraları Başkanı
Toronto, 2016 Kasım

Gelecek Daha Güzel Günler mi Getirecek?

Savunanlar: Steven Pinker ve Matt Ridley
Muhalifler: Alain de Botton ve Malcolm Gladwell

6 Kasım 2015
Toronto, Ontario

GELECEK DAHA GÜZEL GÜNLER Mİ GETİRECEK?

RUDYARD GRIFFITHS: Herkese iyi akşamlar. Ben Munk Münazaraları başkanı Rudyard Griffiths. Bu gecenin münazarasını sunma şerefi bana ait olacak.

Öncelikle şu anda Kuzey Amerika'da bizi izleyen herkese teşekkür etmek istiyorum; CPAC'taki herkese, Kanada'nın ulusal kanalındakilere ve Birleşik Devletler'den C-SPAN kanalındakilere. Ayrıca münazarayı şu anda www.munkdebates.com'dan izleyenlere de sevgilerimizi gönderiyorum. Bu geceye sanal katılımcıların da olması harika bir olay. Ve son olarak, Kanada federal seçimleri münazaramızdan sadece birkaç hafta sonra, yeni bir Munk Münazarası'nda daha Roy Thomson salonunun tüm biletlerini tüketen üç binden fazla sayıdaki siz seyircilerimize merhaba demek istiyorum.

Bu gecenin münazarası önceki konularımızdan farklılık arz ediyor. Belli bir jeopolitik veya kültürel

meseleyi tartışmayacağız. Bu gece daha büyük düşüneceğiz. şu sorular ışığında modern toplumun doğasına eğilecek, en güçlü inançlarını sorgulayacağız: İnsanlık ilerliyor mu? Gelecek daha güzel günler mi getirecek?

İnşa ettiğimiz medeniyete dair iki asırdan uzun zamandır zihinleri meşgul eden bu büyük soruya yanıt aramak için Toronto'ya dört kişi getirdik – kendi alanlarında en parlak beyinler olduğunu düşündüğümüz dört kişi.

Fakat onlara geçmeden önce şunu eklemeliyim ki bu geceki ev sahiplerimizin ileri grşllğ olmasaydı, bu münazaraların hiçbiri mümkün olmazdı. O yüzden gelin, Peter ve Melanie Munk'ı ve Aurea Vakfi'ni birlikte alkışlayalım. Teşekkürler.

Gelin şimdi mnazaracılarımızı sahneye davet edelim. Mnazaramızın nermesi: "Gelecek daha güzel günler getirecek". Savunmacıların ilk üyesine hoş geldin diyelim. Montreal'den, bilişsel bilimin öncülerinden, dünya çapında ne sahip yazar ve akademisyen Steven Pinker.

Steven'ın takım arkadaşı Britanya Lordlar Kamarası'ndan geliyor. Hikyeleri dillere destan bir gazeteci. *Times* gazetesinde makaleler yazıyor. Ayrıca evrim, tarih, ilerleme ve ideoloji gibi konuların keşişim noktalarını ele alan, bütün dünyada çoksatar önemli kitapların yazarı. Karşımızda Matt Ridley. Hoş geldin Matt. Seni burada görmek ne güzel.

Bir taraf byleyi büyük isimlerden oluşunca, karşlarına da büyük isimler koymak gerek. İngiltere'nin

önde gelen yazar, yayıncı, düşünür ve kendi kuşağının en popüler filozoflarından Alain de Botton.

Alain'ın münazara partneri, *New Yorker* dergisindeki yazılarından tanıdığımız bir isim. Belki kitaplarını da okumuşsunuzdur. Bugüne kadar on milyon adet basıldığını duydum. Bayanlar, baylar, Malcolm Gladwell.

Şimdi hızlıca kurallarımızı hatırlayalım. Sevgili geri sayım saatimizden başlayabiliriz. Böylece münazaracılarımız sürekli tetikte olacak ve münazaramız zamanında bitebilecek. Munk Münazaraları'na yeni olanlarımız için, bu saat sıfırı gösterdiğinde lütfen benimle birlikte münazaracılarımızı alkışlayın ki onlar da kendilerine ayrılan sürenin dolduğunu bilsinler.

Bu akşamki oylama sonuçlarını da paylaşmak istiyorum. Buraya gelen 3.000 kişiye aynı soruyu yöneltip oylamalarını istedik. “Gelecek daha güzel günler getirecek” fikrine katılanların oranı yüzde 71, katılmayanların oranı yüzde 29. Seyircilerimiz için bardağın yarısı dolu anlaşılır.

Fakat fikirler değişebilir elbet. Bu yüzden sizlere şu soruyu da yönelttik: Bu gece duyacaklarınıza bağlı olarak, önümüzdeki bir buçuk saatin sonunda oyunuzu değiştirmeye ihtimal veriyor musunuz? Yüzde 91'iniz –evet, bu kadar yüksek– oyunu değiştirebileceğini söyledi. Fikrine sıkı sıkıya bağlı kalanlar yalnızca yüzde 10 demek ki. Görünüşe bakılırsa gerçekten belirleyici bir tartışma olacak.

Şimdi ilk sözü, âdet olduğu üzere, savunmaya veriyorum. Steven Pinker, sekiz dakikanız başladı.

STEVEN PINKER: Kanadalı yurttaşlarım, dünyalı yurttaşlarım, sizleri geleceğin daha güzel getireceğine ikna etmeye çalışacağım. Evet, niyetim inandırmak değil, ikna etmek.

Bu fikre karşı çıkanlar ilerlemeye olan inançtan bahseder. Halbuki konunun inanıp inanmamakla ilgisi yok. İnsanlığın gidişatına dair kanılarımızı cennetten kovulma veya altın çağ söylencelerine göre, neşeli veya somurtkan mizaç bahşeden genlere göre veya bu sabah yatağın hangi tarafından kalktığımıza göre belirleyemeyiz.

Gazete başlıklarıyla da olmaz bu iş. Gazeteciler düşen uçakların haberini yapar, sağ salim inen uçakların değil. Dünyadaki kötü olayların hepsi topyekûn ortadan kalkmadığı sürece haberleri doldurmaya yetecek kadar kötü haber her zaman olacaktır. Ve insanlar da asırlardır yaptıkları gibi, dünyada işlerin her geçen gün daha kötüye gittiğine inanmayı sürdürecektir.

Dünyanın yazgısını anlamanın tek yolu, zaman içinde meydana gelen iyi ve kötü olayların bir çizelgesini oluşturmaktır – sırf Kanada gibi şanslı ülkeler için değil, bütün dünya için. Böylece çizgilerin nereye gittiğine bakabilir, yönlerini belirleyen kuvvetleri saptamaya girişebiliriz. Hayata dair on farklı konuda bu gidişatlara birlikte bakalım.

İlk başta hayatın kendisi. Bir buçuk asır önce insan ömrü ortalama 30 yıldır. Bugün 70. Bu yükseliş durma belirtileri göstermiş de değil.

İkincisi, sağlık. Wikipedia'dan çiçek hastalığı veya sığır vebasına bakın. Cümleler geçmiş zamanda: "Çiçek hastalığı şöyle şöyle bir hastalık *idi*." Bu da insanlık tarihinin en büyük iki ıstırap kaynağının yeryüzünden ilelebet kazındığı anlamına geliyor. Yakında aynı şey çocuk felci ve medine kurdu için de geçerli olacak. Soyunu kurutmaya yaklaştığımız hastalıklar bunlarla da bitmiyor: kancalıkurt, sıtma, filaryaz, kızamık, kızamıkçık, ekvator frengisi için de aynı durum geçerli.

Üçüncüsü, refah seviyesi. İki yüzyıl önce, dünya nüfusunun yüzde 85'i aşırı yoksulluk içinde yaşıyordu. Bugün bu oran yüzde 10'un altına indi. Birleşmiş Milletler'e göre 2030'da sıfırlanabilir. Dünyanın tüm kıtalarında insanlar daha az saat çalışıyor, kazandıkları ise daha çok şeye yetiyor: daha çok yemek, daha çok giysi, daha çok ışık, daha çok eğlence, daha çok telefon görüşmesi, daha çok veri ve daha çok gezi... Birayı da es geçmeyelim.

Dördüncüsü, barış ortamı. İnsan etkinliklerinin en yıkıcısı –güçlü uluslar arasında savaş– artık tarihe karışıyor. Gelişmiş ülkeler yetmiş yıldır birbiriyle savaşmıyor; büyük güçler ise altmış yıldır. İç savaşlar devam ediyor ama onlar da devletler arası savaşlara oranla daha az yıkıcı. Ayrıca sayıları da

azaldı. Ceketimin yakasındaki şu iğne, bu hafta başında Kolombiya'ya yaptığım geziden bir hatıra. Şu anda Batı Yarıküre'deki son savaş orada ve o da bitme sürecinde.

Küresel baktığımızda, savaşlarda ölenlerin sayısının baş aşağı çakıldığını görüyoruz. İkinci Dünya Savaşı'nda her 100.000 insandan 300'ü savaşta ölürken, 1950'lerde bu sayı 22 olmuş. 80'lerde 5, 90'larda 1,5 ve 2000'lerde 0,2'ye düşmüş. Suriye'deki korkunç savaş bile şu anki sayıları anca 2000'lerin ilk on yılındaki orana geri döndürebilmiştir.

Beşincisi, güvenlik. Bütün dünyada şiddet suçları düşüyor, hem de pek çok yerde jet hızıyla. Dünyanın önde gelen suçbilimcilerinin hesaplarına göre otuz yıl içinde cinayet oranları yarı yarıya düşecek.

Altıncısı, özgürlük. Tek tük ülkelerdeki irtifa kayıplarına rağmen, küresel demokrasi endeksi hiç olmadığı seviyelerde. Dünya nüfusunun yüzde 60'ı artık açık toplumlarda yaşıyor, ki bu oran hiç bu kadar yüksek olmamıştı.

Yedincisi, bilgi. 1820'de insanların yüzde 17'si temel eğitime sahipti. Bugün bu oran yüzde 82. Ve bu oran hızla yüzde 100'e doğru yükseliyor.

Sekizincisi, insan hakları. Devam etmekte olan küresel seferberliklerin hedefleri arasında çocuk işçiliği, idam cezası, kadınlara şiddet, kadın sünneti, eşcinselliğin suç sayılması ve insan ticareti gibi konular var. Her birinde önemli mesafeler katedildi. Ve tarihe bakacak olursak, bu barbarca uygulamalar da

insan kurban etme törenleri nereyi boyladıysa aynı yeri boylayacak. Yamyamlık, doğan çocuğu öldürme, kölelik, cadı yakma, işkence cezası, meydanda asılma, borç esareti,* düello kültürü, harem, haremağalığı, ucubelerin sergilendiği gösteriler, ayak büyümesin diye giydirilen demir ayakkabılar, delilere gülme, hepsi nereyi boyladıysa aynı yeri boylayacak.

Dokuzuncusu, cinsiyet eşitliği. Küresel verilerin gösterdiğine göre kadınlar artık daha iyi eğitim alıyor, daha geç evleniyor, daha çok kazanıyor, güçlü ve etkili konumlara daha çok geliyorlar.

Sonuncusu da zekâ. Dünyanın her yerinde IQ her on yılda üç puan artıyor.

Peki, dünyanın kötüye gittiğine inananların “canlarını sıkan” tüm bu harika haberlere yanıtı nedir? Şunun gibi bir şey: “Hele bir bekle. Bugün yarın bir felaket meydana gelip de tüm bu gelişmeleri durdursun, hatta tersine çevirsin de bir gör.” Savaş istisnasını saymazsak, bu göstergelerin hiçbiri borsadaki gibi kaotik belirsizliklere veya çakılmalara tabi değildir. Her biri kademe kademe ve eskinin üstüne koyarak bugünlere gelmiştir. Ayrıca birbirlerini de desteklerler. Daha zengin bir dünyanın çevre temizliği için daha çok parası olur; çetelerle polis mücadelesi, eğitim ve sağlık için daha çok parası olur. Daha iyi eğitilmiş ve kadınların daha çok söz sahibi olduğu bir

* Borç esareti: Bir kişinin ödeyeceği borca karşılık kendi emeğini ve hatta çocuklarının emeğini –bazen süresiz– ipotek ettirmesi. (ç.n.)

dünya daha az diktatöre, daha az sayıda anlamsız savaşa maruz kalır. Bu gelişmeler teknolojik ilerlemeleri de besler. Moore yasası* geçerliliğini hâlâ koruyor. Genombilim, nörobilim, yapay zekâ, malzeme bilimi kanatlanmış uçuyorlar. Siyaseti kanıtlara dayalı belirleme anlayışı gittikçe yaygınlaşıyor.

Peki ya bilimkurgu distopyaları? Kuduran sayborglar veya her şeyi yutan nano-robotlar gibi onların da çoğu tamamen hayal mahsulü. 2000 yılında uygarlığı çökertecek bilgisayar hatasını hatırlıyor musunuz? Bunlar da onun gibi ve diğer aptal teknolojikler gibi çöplüğü boylayacaklar.

Bunların dışında ciddi ama çözülebilir iki tehlike var. Termonükleer bir üçüncü dünya savaşı ve Hollywood stili nükleer terörizm; bu kehanetlerine rağmen Nagasaki'den beri tek bir nükleer silahın kullanılmadığını unutmayalım. Soğuk Savaş sona erdi. On altı devlet nükleer silah programlarından vazgeçti, ki İran da bunların arasında. Nükleer silahların sayısı yüzde 80 azaltıldı. Daha da önemlisi, modern dünya yetmiş yıllık barış süresini biraz daha uzatırsa Nagasaki'ye atılan bomba son nükleer bomba olabilir. Aralarında ABD ve Rusya da olmak üzere büyük dünya devletleri tüm nükleer silahların imha edilmesi için bir yol haritasına ilkesel olarak destek çıktılar bile.

* Moore yasası: Yoğun bir entegre devreye sığdırılabilen transistör sayısının her iki yılda bir ikiye katlandığını söyleyen gözlem. (ç.n.)